

Giải Về 12 Hạng Người (Puggalabheda)

Mười hai hạng người là:

- 1. Duggati-ahetukapuggala** (người khổ vô nhân)
- 2. Sugati-ahetukapuggala** (người lạc vô nhân)
- 3. Dvihetukapuggala** (người nhị nhân)
- 4. Tihetukapuggala** (người tam nhân)
- 5. Sotāpattimaggapuggala** (người đạo nhập lưu)

6. Sakadāgāṃimaggapuggala (người đạo nhất lai)

7. Anāgāṃimaggapuggala (người đạo bất lai)

8. Arahattamaggapuggala (người đạo ứng cúng)

9. Sotāpattiphalapuggala (người quả nhập lưu)

10. Sakadāgāṃiphalapuggala (người quả nhất lai)

11. Anāgāṃiphalapuggala (người quả bất lai)

12. Arahattaphalapuggala (người quả ứng cúng)

Người Khổ vô nhân (*duggati ahetukapuggala*) gọi tắt là người khổ cũng được, vì hạng người này bao giờ cũng có tâm hữu phần là tâm quan sát quả bất thiện (luôn luôn là tâm vô nhân). Hạng người này có tâm hữu phần quả bất thiện vô nhân bởi đã tục sinh bằng thứ tâm ấy. Đây là chúng sanh địa ngục, ngạ quỷ, Atula và bàng sanh.

Người lạc vô nhân (*sugati-ahetukapuggala*) là hạng người do tục sinh bằng tâm quan sát quả thiện thọ xả (vô nhân) và có tâm hữu phần là tâm ấy. Không thể gọi tắt là người lạc, vì người lạc (*sugatipuggala*) bao gồm cả 11 hạng người (ngoài người khổ). Bởi cũng có hạng người lạc hữu nhân nên gọi đây là người lạc vô nhân để phân biệt. Người lạc vô nhân thân như loại khuyết tật bẩm sinh (đui, điếc, câm, ngu ngơ, vv...), người lạc vô nhân

thân tiên thiên cõi thấp thì kém phước không hưởng được thiên lộc.

Người nhị nhân (*dvihetukapuggala*) là hạng người tục sinh bằng tâm đại quả ly trí, tâm hữu phần bình nhật cũng là thứ tâm ấy; Người nhị nhân thuộc nhơn loại và chư thiên dục giới. Người nhị nhân vì thiếu trí nên trong kiếp sống ấy dù cố gắng cũng không đắc pháp thượng nhân (thiền và đạo quả), chỉ tạo duyên lành cho kiếp khác thôi.

Người tam nhân (*tihetukapuggala*) là hạng người tục sinh và hữu phần thuộc tâm đại

quả hợp trí, tâm quả thiên sắc giới và tâm quả thiên vô sắc giới; Người tam nhân cõi dục giới là thân nhơn loại và chư thiên, người tam nhân cõi sắc và vô sắc là phạm thiên. Người tam nhân ngay trong kiếp sống ấy nếu nỗ lực tu tập sẽ đắc pháp thượng nhân (thiên và đạo quả), do đó người tam nhân có hai hạng là phạm tam nhân (*tihetukaputhujjanapuggala*) và thánh tam nhân (*tihetukāriya-puggala*). Trong 12 hạng người kể đây thì người tam nhân nên hiểu là phạm tam nhân.

Người đạo nhập

lưu (*sotapattimaggapuggala*) là chỉ ngay sát na sơ đạo mà người tam nhân chứng đắc, đây cũng gọi là người sơ đạo (*paṭhamamaggapuggala*).

Người đạo Nhất

lai (*sakadāgāṃimaggapuggala*) là chỉ ngay sát na tâm nhị đạo mà vị Tu đà hườn chứng đắc, đây cũng gọi là người nhị đạo (*dutiyamaggapuggala*).

Người đạo Bất

lai (*anāgāṃimaggapuggala*) là chỉ ngay sát

na tâm tam đạo mà vị Tư đà hàm chứng đắc,
nên cũng gọi là người tam
đạo (*tatiyamaggapuggala*).

Người **đạo** **ứng**
cúng (*Arahattamaggapuggala*) là chỉ ngay
sát na tâm tứ đạo mà vị A na hàm chứng
đắc, nên cũng gọi là người tứ đạo
(catutthamaggapuggala).

Người **quả** **Nhập**

lưu (*sotāpattiphalapuggala*) hay cũng gọi là
người sơ quả (*paṭhamaphalapuggala*), là
người đã đắc quả Tu đà hườn; kể từ sát na

sơ quả khởi lên sau tâm sơ đạo cho đến sát na tâm khiết hóa (*vodāna*) trước tâm nhị đạo, thời gian ấy gọi là người Sơ quả.

Người quả Nhất

lai (*sakadāgāmiaphalapuggala*) hay cũng gọi là người Nhị quả (*dutiyaaphalapuggala*), là người đã đắc quả Tư đà hàm; Kể từ sát na nhị quả khởi lên sau tâm nhị đạo cho đến sát na tâm khiết hóa trước tâm tam đạo, thời gian ấy gọi là người Nhị quả.

Người quả Bất

lai (*Anāgāmiaphalapuggala*) hay cũng gọi là

người Tam quả (*tatiyaphalapuggala*), là người đã đắc quả A na hàm; kể từ sát na tâm tam quả khởi lên sau tâm tam đạo cho đến sát na tâm khiết hóa trước tâm tứ đạo, thời gian ấy gọi là người Tam quả.

Người

Cúṅg (*Arahattaphalapuggala*), cũng gọi là người Tứ quả (*catutthaphalapuggala*) là người đã đắc quả A la hán; Kể từ sát na tâm tứ quả khởi lên sau tâm tứ đạo cho đến khi viên tịch Níp bàn, thời gian ấy gọi là người Tứ quả.

Bốn Người Đạo chỉ tồn tại một sát na khi chứng đạo tuệ; Ba người quả hữu học tồn tại cho đến khi tâm đạo khác sanh khởi; Người tứ quả tồn tại cho đến khi viên tịch.

Bốn người Đạo và bốn người quả đều là người tam nhân (*tihetukapuggala*). Tám hạng này là bậc thánh (*ariyapuggala*); Người khổ vô nhân, người lạc vô nhân, người nhị nhân và người tam nhân chưa đắc đạo quả là người phàm (*puthujjanapuggala*).

· NGƯỜI CÓ MẤY TÂM

1. Người khổ vô nhân (*duggati ahetukapuggala*) chỉ hiện hữu ở cõi khổ dục giới; Hạng người này bình nhật có được 37 tâm là: 12 tâm bất thiện, 17 tâm vô nhân (trừ tâm sinh tiểu), 08 tâm thiện dục giới.

2. Người lạc vô nhân (*sugati ahetukapuggala*) chỉ hiện hữu ở cõi dục Nhân loại và Tứ đại thiên vương. Hạng người này bình nhật có được 41 tâm là: 12 tâm bất thiện, 17 tâm vô nhân (trừ tâm sinh tiểu), 08 tâm thiện dục giới, 04 tâm đại quả ly trí.

3. Người nhị nhân (*dvihetukapuggala*) chỉ hiện hữu ở bảy cõi vui dục giới (cõi nhơn loại và sáu cõi thiên tiên); Hạng người này bình nhật cũng có được 41 tâm như người lạc vô nhân.

4. Người phàm tam nhân (*tihetukaputhujjanapuggala*) hiện hữu ở 21 cõi phàm vui hữu tâm (tức là 31 cõi trừ 5 cõi thánh tịnh cư, 4 cõi khổ và 1 cõi vô tướng). Người phàm tam nhân trong 7 cõi vui dục giới có được 45 tâm là: 12 tâm bất thiện, 17 tâm vô nhân (trừ tâm sinh tiểu), 8

tâm đại thiện và 8 tâm đại quả; Nếu có đắc
thiền thiện đáo đại thì cộng thêm hơn 45
tâm. Người phạm tam nhân trong 10 cõi sắc
giới phạm hữu tướng thì có được 30 tâm là:
10 tâm bất thiện (trừ 2 tâm sân), 11 tâm vô
nhân (trừ cặp tử thức, cặp thiết thức, cặp
thân thức, và tâm sinh tiểu), 1 trong 5 tâm
quả sắc giới; Nếu có đắc thiền thiện đáo đại
thì cộng thêm hơn 30 tâm. Người phạm tam
nhân trong bốn cõi vô sắc thì có được 20
tâm là: 10 tâm bất thiện (trừ 2 tâm sân), 1
tâm khai ý môn, 8 tâm đại thiện, 1 trong 4

tâm quả vô sắc giới; Nếu có đắc thiền thiện vô sắc thì cộng thêm hơn 20 tâm.

5. Người nhập lưu

đạo (*sotāpattimaggapuggala*) chỉ là sát na tâm sơ đạo. Người sơ đạo chỉ có mặt trong 17 cõi phàm vui ngủ uẩn (7 cõi vui dục giới, 3 cõi sơ thiên, 3 cõi nhị thiên, 3 cõi tam thiên và 1 cõi quảng quả).

6. Người Nhất lai

đạo (*sakadāgāmimaggapuggala*) chỉ là sát na tâm nhị đạo. Người nhị đạo có mặt trong

21 cõi phàm vui hữu tâm (17 cõi phàm vui ngũ uẩn và 4 cõi tứ uẩn vô sắc).

7. Người Bất lai đạo (*Anāgāmicāgga*) chỉ là sát na tâm đạo. Người Tam đạo cũng có mặt trong 21 cõi phàm vui hữu tâm như người nhị đạo.

8. Người Ứng cúng đạo (*Arahantāgga*) chỉ là sát na tâm tứ đạo. Người Tứ đạo có mặt trong 26 cõi vui hữu tâm là thêm 5 cõi thánh tịnh cư.

9. Người Nhập lưu quả (*Sotāpatti*) có mặt trong

21 cõi phàm vui hữu tâm. Bạc Nhập lưu ở bảy cõi vui dục giới bình nhật có được 41 tâm là: 4 tâm tham ly tà kiến, 2 tâm sân, 1 tâm si phóng dật, 17 tâm vô nhân (trừ tâm sinh tiểu), 8 tâm đại thiện, 8 tâm đại quả và 1 trong 5 tâm sơ quả; Nếu đắc thiền thiện đạo đại thì cộng thêm hơn 41 tâm. Bạc nhập lưu trong 10 cõi sắc phàm ngũ uẩn bình nhật có được 26 tâm là: 4 tâm tham ly tà kiến, 1 tâm si phóng dật, 11 tâm vô nhân (trừ cặp tỷ thức, cặp thiết thức, cặp thân thức và tâm sinh tiểu), 8 tâm đại thiện, 1 trong 5 tâm sơ

quả, 1 trong 5 tâm quả sắc giới; Nếu có đặc
thiền thiện đáo đại thì cộng thêm hơn 26
tâm. Bạc Nhập lưu trong cõi vô sắc giới
bình nhật có được 16 tâm là 4 tâm tham ly tà
kiến, 1 tâm si phóng dật, 1 tâm khai ý môn,
8 tâm đại thiện, 1 trong 5 tâm sơ quả, 1
trong 4 tâm quả vô sắc; Nếu có đặc thiền
thiện vô sắc nữa thì cộng thêm hơn 16 tâm.

10. Người Nhất lai
quả (*sakadāgāmi*phalapuggala) có mặt
trong 21 cõi phàm vui hữu tâm. Bạc Nhất lai
trong cõi vui dục giới cũng được 41 tâm,

trong cõi sắc giới phạm ngũ uẩn cũng được 26 tâm, trong cõi vô sắc giới cũng được 16 tâm, tất cả đều giống như người Nhập lưu quả.

11. Người Bất lai quả (*Anāgāmi-phalapuggala*) có mặt ở 26 cõi vui hữu tâm. Bạc Bất lai trong cõi vui dục giới bình nhật có được 39 tâm là: 4 tâm tham ly tà kiến, 1 tâm si phóng dật, 17 tâm vô nhân (trừ tâm sinh tiểu), 8 tâm đại thiện, 8 tâm đại quả, 1 trong 5 tâm tam quả; Nếu có đặc thiên thiện đạo đại thì cộng thêm hơn

39 tâm. Bạc Bát lai trong cõi sắc giới hữu tướng bình nhật có được 26 tâm là: 4 tâm tham ly tà kiến, 1 tâm si phóng dật, 11 tâm vô nhân (trừ cặp tử thức, cặp tiệt thức, cặp thân thức, tâm sinh tiểu), 8 tâm đại thiện, 1 trong 5 tâm quả sắc giới (trong cõi tịnh cư thì nhất định chỉ 1 tâm quả ngũ thiên), 1 trong 5 tâm tam quả; Nếu có đắc ngũ thiên sắc và vô sắc thì cộng thêm. Bạc Bát lai trong cõi vô sắc bình nhật có được 16 tâm là 4 tâm tham ly tà kiến, 1 tâm si phóng dật, tâm khai ý môn, 8 tâm đại thiện, 1 trong 5

tâm tam quả, 1 trong 4 tâm quả vô sắc; Nếu có đặc thiên thiện vô sắc thì cộng thêm.

12. Người Ứng cúng quả (*Arahattaphalapuggala*) có mặt ở 26 cõi vui hữu tâm. Bạc Ứng cúng (A la hán) trong cõi vui dục giới bình nhật có được 35 tâm là: 18 tâm vô nhân, 8 tâm đại quả, 8 tâm đại tố, và 1 trong 5 tâm tứ quả; Nếu có đặc thiên tố đạo đại thì cộng thêm. Bạc Ứng cúng trong cõi sắc giới hữu tướng bình nhật có được 22 tâm là: 12 tâm vô nhân (trừ cặp tử thức, cặp thiết thức, cặp thân thức), 8 tâm

đại tố, 1 trong 5 tâm quả sắc giới, 1 trong 5 tâm tứ quả; Nếu có đặc thiên tố đạo đại thì cộng thêm. Bạc Ứng cúng trong cõi vô sắc bình nhật có được 11 tâm là: 1 tâm khai ý môn, 8 tâm đại tố, 1 trong 4 tâm quả vô sắc, 1 tâm tứ quả ngũ thiên; Nếu có đặc thiên tố vô sắc thì cộng thêm.

· **TÂM SANH THEO NGƯỜI NÀO**

A. Tâm sanh theo một hạng người:

- 5 tâm sơ đạo chỉ sanh theo người Sơ đạo
- 5 tâm nhị đạo chỉ sanh theo người Nhị đạo

- 5 tâm tam đạo chỉ sanh theo người Tam đạo
- 5 tâm tứ đạo chỉ sanh theo người Tứ đạo
- 5 tâm sơ quả chỉ sanh theo người Sơ quả
- 5 tâm nhị quả chỉ sanh theo người Nhị quả
- 5 tâm tam quả chỉ sanh theo người Tam quả
- 5 tâm tứ quả, tâm sinh tiểu, 8 tâm đại tố, 9 tâm tố đáo đại chỉ sanh theo hạng người Tứ quả.

B. Tâm sanh theo bốn hạng người:

- 9 tâm thiện đáo đại sanh theo bốn hạng người là: người phạm tam nhân, ba người quả hữu học.

- 4 tâm tham ly tà kiến và 1 tâm si hoài nghi sanh theo bốn hạng người là: người khổ, người lạc, người nhị nhân, người phạm tam nhân.

C. Tâm sanh theo năm hạng người:

- 4 tâm đại quả hợp trí, 9 tâm quả đáo đại sanh theo năm hạng người là: phạm tam nhân và bốn bậc thánh quả.

D. Tâm sanh theo sáu hạng người:

- 2 tâm sân sanh theo sáu hạng người là: bốn hạng phàm nhân, và hai bậc thánh quả thấp (Nhập lưu và Nhất Lai).

Tâm sanh theo bảy hạng người:

- 4 tâm tham ly tà kiến, 1 tâm si phóng dật, 8 tâm đại thiện sanh theo bảy hạng người là: bốn hạng phàm nhân và ba bậc thánh quả hữu học.

- 4 tâm đại quả ly trí sanh theo bảy hạng người là: ba hạng phàm lạc và bốn bậc thánh quả.

Tâm sanh theo tám hạng người:

- 17 tâm vô nhân (trừ tâm sinh tiểu) sanh theo tám hạng người là: bốn hạng phà nhân và bốn bậc thánh quả.